

גמ' חולין (ג:) - רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן

רב דניאל שטיין

א. רא"ש (סי' ה') - פי' ר"י ושוחט אף לכתחילה וכו', והגאונים מפרשין משום דאית להו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ומסורין להן לכתחלה לשחוט אע"פ שאין ידוע אם מומחה הוא אם לאו על סמך שיבדקנו אחר שחיטה. משום דאי ליתיה קמן סמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין ושרינן ליה. וכן אי אשתלי ואכליה בלא בדיקה לאו איסורא עבד וסמכינן ארובא. הילכך לא חיישינן דילמא אשתלי. ומיהו אי איתיה קמן לא סמכינן ארובא ואסור לאכול עד שיבדקנו. וכיוצא בזה יש דברים דסמכינן ארובא בדיעבד אבל לכתחלה לא. כגון בדיקת סכין אחר שחיטה והריאה שנטולה זאבים וקשה לי להאי פירושא אמאי לא מוקי מתניתין כרבינא במומחין והכי קתני הכל שוחטין לכתחלה אע"פ שאין מומחין על סמך שיבדקנו אחר שחיטה. ואם שחט וליתיה קמן שחיטה כשירה. וי"ל דלא שייך למיתני הכל שוחטין לכתחלה כיון דמחוסר תיקון הוא אחר השחיטה שאסור לאכול בלא בדיקה ולא מיקרי כי האי גוונא לכתחלה.

ב. גמ' פסחים (ד.) - בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחבירו בארבעה עשר, חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק, למאי נפקא מינה, לישויליה, דליתיה להאי דלשויליה.

ג. הגהות אשר"י (סי' ו') - ובא"ז פסק דדוקא בדיעבד היכא שכבר נשחטה סמכינן ארובא אף ע"ג דאיכא קמן השוחט לא בעי למיבדקה אפילו נגנבה התרנגולת שבאת ליד רשע דאיכא למימר איהו לא גמיר ושחיט ואח"כ מצאה שחטה בבית או באשפה שבבית שאין דרך להשליך שם נבילות סמכינן ארובא אבל לכתחלה לא שבקינן ליה למישחט עד דבדקינן ליה דכל היכא דאיכא לברר לא סמכינן ארובא.

ד. שו"ע (סי' א' סע' א') - הכל שוחטין לכתחלה וכו' אפילו אין מכירין אותו שמוחזק לשחוט שלא יתעלף, וגם אין יודעין בו שהוא מומחה ויודע הלכות שחיטה, מותר ליתן לו לכתחלה ג' לשחוט, ומותר לאכול משחיטתו, שרוב הרגילין לשחוט הם בחזקת מומחין ד' ומוחזקין. במה דברים אמורים, כשאינו לפנינו, אז מותר לאכול משחיטתו וסומכים על החזקה. אבל אם הוא לפנינו, צריך לבדוק אם הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה, אבל אין צריך לשאלו אם נתעלף. הג"ה: וי"א שאין לסמוך על החזקה אלא בדיעבד, אבל לכתחלה אין לסמוך על החזקה, במקום דיכולין לבררו וכו'. ולכן נוהגין שאין אדם שוחט אלא א"כ נטל קבלה לפני חכם, (אגור בשם הלכות א"י). ואין החכם נותן לו קבלה, שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה ובקי ביד. ולכן נוהגין שכל הבאין לשחוט, סומכין עליהם לכתחלה. ולא בדקינן אותם לא בתחלה ולא בסוף, דכל המצויין אצל שחיטה כבר נטלו קבלה לפני חכם.

ה. חי' הרמב"ן חולין (ג:) - ועכשיו לפי דברינו נתקיימו דברי הגאונים ז"ל שהסכימו כולן דהיכא דשחט חד ואיתיה קמן למבדקה דצריך למבדקה אם יודע הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו, ולא אמרו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם אלא היכא דליתיה קמן אבל איתיה קמן צריך למבדקה, וקבלה היא ונקבל בסבר פנים יפות שאין סומכין על רוב גרוע ושמיעוטו מצוי אלא במקום דלא אפשר, ואפי' לרבנן דלא חיישי למיעוטא, ובתשע חנויות דהוא רובא דאיתיה קמן נמי מסתברא דלא אזלינן בתר רובא אלא היכא דליכא ידיע, אבל ודאי צריך הוא לשאלו החנונים אם יש מי שידוע שהיא אסורה או מותרת וכו' ומפני טעם זה הוצרכו כל הטרפות לבדוק בסירכות שבריאה מפני שמיעוטן מצוי.

ו. בדק הבית (בית א' שער א') - ואני אומר דברי הגאונים ז"ל מדת חסידות וראוי לנהוג כן אבל לפי ההלכה אינו כן וכו' ואם איתא דהיכא דאיתיה קמן צריך בדיקה אכתי אפשר לאוקומה שפיר כדרכינא דנימא הכי הכל שוחטין הכל מומחין שוחטין ואע"פ שאין מוחזקין והוא שידועין בו שידוע הלכות שחיטה אבל אם אין אנו יודעין בו לא ישחוט, ואם שחט בודקין אותו אם יודע הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. ואע"ג דלהאי אוקמתא לא איתא סיפא דמתניתין דקתני וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה דהשתא קשיא דאי אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אשאין מומחין לנו אפילו לא ראוהו אחרים שחיטתו כשרה בשאינו לפנינו ואין אנו יכולין לבדוק דהשתא סמכינן ארוב מצויין אפילו הכי אי איתיה להאי טעמא דהיכא דאיתיה קמן צריך בדיקה ותסגי לאוקמי מתניתין בהאי גונא לא הוה להו לאידך רבנן דאית להו במתניתין אוקמתא אחריתי למשבק האי אוקמתא משום סיפא דהא לפום אוקמתיהו נמי איתא בגמרא להאי קושיא דלא איתא להו סיפא דמתניתין וכיון דכן אכתי איכא למבעי אמאי לא אמרינן כרבינא דהא אוקמתא מתרצתה היא וסגיא כי אוקמתיהו אלא ודאי מדשבקינן לה מהאי טעמא דאמר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן שמע מיניה דאפילו לכתחילה איתא דאפילו איתיה קמן לא בעי בדיקה כלל ושחיט לכתחילה ולהכי לא סגיא להו האי אוקמתא דרבינא כלל. הילכך שורת הדין דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואפילו איתיה קמן לא בעי בדיקה כלל אלא למי שרוצה לעשות כן במדת חסידות ולא מן הדין כלל.

וכיון דכן לא הוה לן למסמך אהאי רובא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אלא ודאי הא לא איתא כפשטא ולא דוקא רוב אלא כל המצויין קאמרינן שאין לך מצוי אצל שחיטה לעולם אלא מומחה ואפילו מיעוט ליכא והאי דנקט רוב אשגרת לישן הוא בגמרא וטעמא דמילתא דכל המצויין אצל שחיטה סומכין אנו לומר שהן מומחין לפי שדבר מפורסם הוא בישראל ואפילו אצל עמי הארץ שהנבלה אסורה וכן אבר מן החי אסור ואין תקנה בזה אלא בשחיטה הילכך אין אדם מישראל נזקק לשחוט לעולם אלא אם כן יודע הלכות שחיטה.

ז. רא"ש (פ"א סי' ט"ז) - אומר ר"ת משום דאיכא חזקה עם המיעוט דאוקי האם בחזקת שלא ילדה. ומתוך זה היה אומר ר"ת אע"ג דלא חיישינן למיעוטאנה היכא דאיכא חזקה בהדה חיישינן למיעוטא להחמיר. והא דסמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולא אמר סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואיתרע ליה רובא. משום דמיעוטא דאין מומחין לא שכיח. ואפי' לר"מ דחייש למיעוט למיעוטא דלא שכיח לא חייש.

ח. תוס' יבמות (ק"ט.) ד"ה מחורתא - וא"ת ולר"מ דחייש למיעוט היכי משכחת לה דמאי כיון דאיכא מיעוט עם הארץ שאין מעשרין ועוד דאיכא חזקה דטבל ומיהו אי לא חייש ר"מ למיעוט מה"ת אפילו היכא דאיכא חזקה בהדיה אלא מדרבנן הוה אתי שפיר ויש לומר דלא חיישינן כה"ג למיעוט דאם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו אע"ג דגבי כותים גזר ר"מ על כולם משום מיעוט שנתקלקלו כדאמר בפ"ק דחולין (דף ו.) שאני כותים דאומה אחת הן ואין נזהרין במצות כישראל.

ט. תורת הבית להרשב"א (בית א' שער א') - ומסתברא שאפילו במומר לתאבון סומכין על חזקה זו דכל המצויין אצל שחיטה מומחין הם סתמא אמרו. ועוד דהא לא אידכר רב אשי וכן אביי ורבא מומחה כלל לא בישראל מומר ולא בכותי אלא ישראל עומד על גביו או יוצא ונכנס או בודק סכין ונותן לו. ורבינא בלחוד הוא דאמר הכל מומחין ושוחטין ואמרינן כולהו כרבינא לא אמרי משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אלמא בכל השוחטין אמרו כן אלא שהרב רמב"ם ז"ל כתב זה לשונו ישראל מומר לעבירה מן העבירות שהיה מומחה הרי זה שוחט לכתחילה. ונראה מדבריו דדוקא מומחה ובאמת שהדעת נוטה לזה דכל שאוכל לתאבון ואינו טורח יש לחוש שמא אינו מומחה ולתאווה הוא שוחט ואוכל. אבל כשאינו מומר לאותו דבר אע"פ שהוא עבריין לעבירה אחת מן העבירות אינו נראה כן כלל אלא ודאי הרי הוא לגבי שחיטה כשאר ישראלים הכשרים וכל ששוחט חזקה מומחה הוא. ואיפשר שגם הרב לא נתכון לומר שיודעין בו שיודע הלכות שחיטה אלא לומר ששוחט כישראל שכל שהוא מומחה בישראל שוחט וגם זה כאחד מהם וזה קרוב יותר.

י. רמב"ם (פ"ד שחיטה הי"ד) - היודע הלכות שחיטה ושחט בפני חכם עד שנעשה רגיל הוא הנקרא מומחה וכל המומחין שוחטין לכתחלה בינן לבין עצמן ואפילו ב נשים ועבדים אם היו מומחין הרי אלו שוחטין לכתחלה.

יא. בדיק הבית להרא"ה (שם) - עוד כתב ומסתברא שאפילו במומר לתאבון סומכין על חזקה דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דסתמא איתמר. וכיון שכן אפילו אין ידוע לנו אם יודע הלכות שחיטה שוחט בינו לבין עצמו בבודק סכין ונותן לו ע"כ. ואינו נכון דמומר זה חשוד הוא לנו לתאבון שלו ואפילו אינו בקי ואינו יודע כלל שוחט הוא לתאווה ואוכל, אלא האמת כלשון האחר שכתב דכל מומר ואפילו לתאבון יש לחוש אחריו ואין סומכין עליו אלא בשידוע לנו שהוא מומחה.